

Sobre la por, l'obediència i el control social

Amb la pandèmia també ha aparegut la por, l'obediència i el control social. Com s'equilibren en un moment de crisi? Per exemple, amb el confinament no sé si la gent es va adonar que el dret de manifestació, sense estar prohibit, no es podia exercir. Jo crec que en primer lloc hi ha hagut un allunyament de la veritat: no se'ns ha explicat bé l'origen de la pandèmia, i no se'ns ha explicat com s'ha estès ni com els laboratoris ho treballaven (i de passada quins beneficis se'n poden treure). Per tant, d'entrada, s'ha faltat a la veritat. En segon lloc, hi ha hagut algunes prohibicions que potser calien per parar l'expansió de la pandèmia però que després han generat en la gent la idea de l'obediència deguda, quan ja fa temps que des dels moviments socials es predicava la desobediència civil. I no vull pas dir que no haguem de prendre mesures, però una cosa és prendre mesures per sortir a passejar o no el gos al carrer i una altra ser obedient per no cridar contra la monarquia. A més, la militarització de la pandèmia (la imatge de l'exèrcit a les rodes de premsa) reforçava aquesta idea d'obediència. I se'ns deia ben clar qui mana i a qui cal obeir: formava part de la voluntat de fer-nos obeir.

La desobediència civil cal dur-la a la pràctica però em pregunto si n'hem tingut oportunitat. I és que a vegades la línia entre convidar a tenir un comportament cívic i solidari en nom d'una pandèmia i entrar en el control social és

molt fina. Un exemple: les apps que es volien implantar per controlar el nostre estat de salut. En nom del civisme i la salut no es plantejava la qüestió de la vulneració dels drets. Aquestes apps es poden usar de moltes maneres. Les empreses, per exemple, poden jugar amb el teu lloc de treball depenent del teu estat de salut, i encara més en una pandèmia en la qual no s'aclareix, per exemple, quin tipus de baixa cal tenir. Controlar aquells que s'han vacunat i els que s'han fet proves PCR... Això pot acabar amb un control social enorme perquè aquestes dades s'acumulen i es poden fer servir des d'on sigui. No dic que hi hagi una intenció primària de control, però en tot cas és fàcil exercir-lo.

Ens fan tenir més por de la que potser hauríem de tenir. La pandèmia ha anat molt bé a alguns estratègies del control social: ara tenim por de fer qualsevol moviment. I com en altres moments, estem en un escenari també de control en altres aspectes, com per exemple el control farmacèutic (tal com van fer amb la grip A), que ara és més poderós. I com que la salut és un tema sensible per a tothom, s'acceptarà la vacuna que sigui i al preu que sigui. En el cas de la grip A va passar el mateix: hi va haver tres o quatre laboratoris que van acabar fent el gran negoci. Que això es torni a repetir no m'estranyaria gens ni mica, i és que en el cas de la pandèmia del coronavirus els infectats són milions i segurament tot plegat pot anar en la mateixa direcció. I si féssim un seguiment de la borsa, potser ara mateix ja veuríem que algunes indústries farmacèutiques han escalat posicions.

Els aprenentatges de la pandèmia

Però la pandèmia ens deixa uns aprenentatges que caldrà que recollim. Què hem après? Primer, que en el món actual la salut és un bé prioritari al 100% i que segurament l'havíem desplaçat de les prioritats. Havíem posat la caseta d'estiu o les vacances per damunt de la salut. I si mirem els pressupostos públics de salut a nivell català, espanyol i europeu, veurem que havien anat baixant.

En segon lloc, que la salut no s'aplica igual a tothom. N'hi ha que pateixen més que d'altres, i és que segons les condicions socials, una pandèmia pot afectar més o menys. Hi va haver més infectats a Nou Barris que a Pedralbes. I a més les cobertures sanitàries no són les mateixes per a algú que potser es pot pagar un tractament que per a algú que ha d'anar a la llista d'espera, i per als grans mandataris ja no diguem, que tenien sí o sí una habitació reservada en cas d'infecció.

En tercer lloc, que hi ha béns públics que no es poden abandonar en nom de l'economia. Un d'aquests bens és la salut, juntament, jo diria, amb l'educació, que per mi és igual de bàsica, i l'habitatge, i també un sistema de pensions. Penseu que, tinguem el sistema econòmic que tinguem, aquests quatre elements (sanitat, educació, habitatge i protecció social) els hem de continuar prioritzant de totes les maneres possibles. Podem viure una nova pandèmia en el futur, però i els que ja fa temps que no tenen feina i tindran una pensió de misèria, què? Són drets bàsics pels quals algunes persones fa temps que lluitem, i ara caldrà continuar lluitant-hi més que mai.

Entre els aprenentatges de la pandèmia també caldria incorporar-hi els aspectes més personals, aprenentatges de vida. En aquest cas ho resumeixo en tres paraules: educació cívica, suport mutu i consum responsable. El consum responsable té molt a veure amb el fet que estem abusant del planeta i que cal prevenir-ne l'esgotament. L'educació cívica té a veure amb les accions personals que pugui fer cadascú: ser menys individualista quan cal emprendre accions concretes, tenir més responsabilitat i creure en el bé col·lectiu i, per tant, en el suport mutu. Aquesta educació cívica ha de ser la del col·lectiu, que ens posicionem a favor de la cosa pública. Al món anglosaxó s'ha posat molt de moda allò que se'n diuen els béns comuns, des dels prats fins a l'aigua, i aquesta consciència cívica de què parlo ha d'anar una mica en aquesta direcció. L'antítesi d'això van ser els primers dies de pandèmia i veure que la gent comprava als supermercats de manera exagerada sense pensar en l'altre. Però en canvi després veiem que s'han generat comunitats i xarxes de suport mutu. Hi ha les dues cares, en realitat, i és bo que hagi estat així. Oportunitats que no s'haurien de perdre: adonar-nos de les mancances de la societat en general i generar aquests models de comportament col·lectiu o comunitari... A veure si ho sabrem fer. I tot això també és aplicable al món dels negocis: pensar què cal fer perquè la bona marxa d'un petit negoci (és a dir, que pugui continuar subsistint amb la seva activitat habitual) no col·lisió amb les mesures sanitàries, de protecció i altres que forçosament planteja una pandèmia. Això es fa difícil. On està l'equilibri de les normes? Pot un petit negoci subsistir si se l'obliga a tancar però per altra banda no se li donen els ajuts necessaris? I on

queda la responsabilitat d'aquelles empreses que quan van començar els ERTOS van aprofitar-ho per fer reduccions de plantilla i per tant fer fora gent que no calia? Es tancaven empreses que no calia (empreses que, per altra banda, sovint cometien frau fiscal) o potser es demanaven ajuts públics que no es necessitaven. La responsabilitat col·lectiva és important. Caldrà veure bé què ha passat.